

สรุปบทเรียนจากการพัฒนาความรู้
หลักสูตร “Introduction to Data Governance Framework and Open Data”
(ระบบเรียนออนไลน์ TDGA E-Learning สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล)

ผู้สอน นายทศพล เชี่ยวชาญประพันธ์

ตำแหน่งนักวิเคราะห์อาวุโส สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

โดย นางสาวณัฐวดี แซ่ลิ้ม ตำแหน่งนักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ

สังกัด ฝ่ายบริหารทั่วไป สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖

*****

๑. วัตถุประสงค์

๑.๑ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ

๑.๒ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการในการนำกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำข้อมูลเปิดภาครัฐ

๒. เนื้อหาและหัวข้อวิชาของหลักสูตร มีดังนี้

ความหมายของ Governance

คือ การกำหนดสิทธิ หน้าที่ อำนาจความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้อย่างโปร่งใสมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่าง Governance ของการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ

๑. พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐

๒. ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐

Data Governance for Data driven

คือ หลักการสำคัญของรัฐบาลดิจิทัล (๒D,๑C) มีความมั่นคง ปลอดภัย มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีคุณภาพ เพื่อบูรณาการเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น (Data Integration) เปิดเผยข้อมูลสู่ประชาชน (Open Data) วิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในมิติต่าง ๆ (Data Analysis)

บทที่ ๑ ข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Data)

๑.๑ ข้อมูลเปิด (Open Data) และข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data)

ประกอบด้วยหัวใจสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. ข้อมูลพร้อมใช้งาน (Availability and Access)

๒. เผยแพร่และนำไปใช้ใหม่ได้ภายใต้เงื่อนไขที่อนุญาต (Re-use and Redistribution)

๓. ทุกคนมีสิทธิเข้าถึงได้เท่าเทียมกัน (Universal Participation)

๑.๒ การใช้ข้อมูลเปิด

ข้อมูลที่เป็นของรัฐบาลนั้นจะต้องเปิดเผยสู่ประชาชนตามที่คณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (คตช.) กำหนด

๑.๓ ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐของประเทศไทย - data.go.th

ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐของประเทศไทยอยู่ที่เว็บไซต์ data.go.th ข้อมูลเหล่านี้จัดอยู่ในประเภท Non-exclusive License คือเจ้าของลิขสิทธิ์ใช้สิทธิในงานของตนเองได้ และอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้

สิทธิ์ในงานนั้นได้อีก โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และทุกคนในประเทศไทยสามารถนำข้อมูล Open Data ไปใช้งานได้ และนำไปต่อยอดทำวิจัยค้นคว้าได้โดยไม่จำกัด

Open Data จำเป็นต้องเปิดกว้างในทางเทคนิคเช่นเดียวกับในทางกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลต้องพร้อมให้ใช้งานในรูปแบบที่เครื่องอ่านได้ โดยยังพิจารณาใน ๓ ประเด็นหลัก คือ

๑. ความพร้อมใช้งาน
๒. กลุ่มข้อมูล/ข้อมูล ควรอยู่ในสภาพสมบูรณ์
๓. ไม่ควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านสิทธิบัตร และที่สำคัญ ต้องแน่ใจได้ว่าจัดเตรียมข้อมูลในรูปแบบที่เครื่องสามารถอ่านได้ (Machine Readable)

ประเภทของชุดข้อมูลที่ปรากฏอยู่บนเว็บไซต์ data.go.th

๑. CSV: comma-separated values
๒. XLS: (ไฟล์เอกสาร Microsoft Excel)
๓. PDF: Portable Document Format (PDF)
๔. DOC: (ไฟล์เอกสาร Microsoft Word)
๕. XML: Extensible Markup Language (XML)
๖. RDF: Resource Description Framework (RDF)
๗. KML: Keyhole Markup Language
๘. SHP: Esri Shape file
๙. ODS: The Open Document Format for Office Applications (ODF)
๑๐. KMZ: (KML-Zipped)
๑๑. JSON: JavaScript Object
๑๒. TXT: ไฟล์เอกสารต่างๆ ที่มีแต่ตัวอักษร
๑๓. HTML: Hypertext Markup Language (HTML)
๑๔. TIFF: Tagged-Image File Format
๑๕. JPEG: Joint Photographic Experts Group

การเปิดเผยข้อมูลแบ่งออกเป็น ๕ ระดับ

๑. เผยแพร่ข้อมูลทุกรูปแบบบนเว็บไซต์ และอยู่ภายใต้เงื่อนไขและข้อกำหนดของสัญญาอนุญาต Open License
๒. เผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบ Structured Data ที่เครื่องสามารถอ่านได้ (Machine-readable)
๓. เผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบ Non-proprietary Format
๔. ใช้ URI (Uniform Resource Identifier) ในการระบุตัวตนของข้อมูล และชี้ไปยังตำแหน่งของข้อมูลนั้น

๕. ข้อมูลมีการเชื่อมโยงไปสู่แหล่งข้อมูลอื่น ๆ ในบริบทที่เกี่ยวข้องกันได้

๑.๔ หลักการสำคัญเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลและการคัดเลือกข้อมูล - หลักการ(Principles)

๑. Complete ข้อมูลสาธารณะจะต้องได้รับการเปิดเผย โดยไม่ติดปัญหาความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัย หรือสิทธิใดๆ

๒. Primary ข้อมูลจะเก็บมาจากแหล่งข้อมูลต้นทางที่มีระดับความละเอียดของข้อมูลสูงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยข้อมูลจะต้องไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใดๆ มาก่อน

๓. Timely ข้อมูลจะต้องเผยแพร่เร็วที่สุด เพื่อรักษาคุณค่าและการใช้ประโยชน์ของข้อมูลนั้น

๔. Accessible ข้อมูลจะต้องเผยแพร่กับผู้ที่จะนำไปใช้อย่างกว้างขวาง และสนองตอบหลากหลายวัตถุประสงค์

๕. Machine Processable ข้อมูลต้องอยู่ในรูปแบบที่สามารถประมวลผลแบบอัตโนมัติต่อได้ ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพที่จะนำไปใช้ได้นั้น ต้องสามารถเข้ารหัส (encode) ได้

๖. Non-discriminatory ข้อมูลต้องเปิดให้ทุกคนเข้าถึงได้โดยไม่ต้องลงทะเบียน

๗. Non-proprietary ข้อมูลต้องอยู่ในรูปแบบ (Format) ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์หรือหน่วยงานใดควบคุมข้อมูลเป็นการพิเศษ หากกรณีข้อมูลอยู่ในรูปแบบที่มีกรรมสิทธิ์ ก็อาจจำเป็นต้องทำให้ข้อมูลมีหลายรูปแบบเพื่อช่วยให้เกิดการเข้าถึงและนำไปใช้ได้กว้างขวาง

๘. License-free ข้อมูลต้องไม่มีลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรหรือสิทธิทางการค้าใดๆ อย่างไรก็ตาม ความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัย และข้อจำกัดบางประการที่มีเหตุผลก็อาจยอมรับได้

บทที่ ๒ แนวปฏิบัติในการเปิดเผยข้อมูล

๒.๑ ประเภท รูปแบบ มาตรฐาน และหมวดหมู่ของข้อมูล

Data (ข้อมูล) ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ เช่น คน สถานที่ สิ่งของต่างๆ ซึ่งมีการเก็บรวบรวมเอาไว้ และสามารถนำไปประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ สามารถเรียกเอามาใช้ประโยชน์ได้ในภายหลัง

Dataset (ชุดข้อมูล) การนำข้อมูลมาจัดเป็นชุดให้ถูกต้องตามลักษณะ โครงสร้างข้อมูลที่กำหนดไว้

Data Catalog (ดาต้าแค็ตตาล็อก) รายการของชุดข้อมูลที่จัดเตรียมในรูปแบบตารางรายงาน และจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ

DCAT หรือ Data Catalog Vocabulary เป็นคำศัพท์มาตรฐานในรูปแบบของ RDF ซึ่งออกแบบมาเพื่อช่วยในการทำงานร่วมกันระหว่างแค็ตตาล็อกข้อมูลที่เคยเผยแพร่บนเว็บไซต์ การใช้ DCAT อธิบายชุดข้อมูลในแค็ตตาล็อกข้อมูล ทำให้ผู้เผยแพร่เพิ่มโอกาสในการค้นพบข้อมูลได้ง่ายขึ้น และทำให้แอปพลิเคชันสามารถใช้ Metadata จากหลายๆ แค็ตตาล็อกได้ง่ายขึ้น

Digital Object Identifier (DOI) (ตัวระบุวัตถุดิจิทัล) เป็นตัวบ่งชี้ทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลหรือทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หรือเอกสารดิจิทัล ทาหน้าที่เป็นรหัสทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล

High-Value Dataset (ชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูง) ข้อมูลที่มีคุณภาพ มีความถูกต้อง ครบถ้วน มีความน่าเชื่อถือ ประมวลผลได้ และเป็นปัจจุบัน ลักษณะของชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูงจะต้องสามารถนำมาใช้ใหม่ได้ มีคุณค่าสำหรับเจ้าของข้อมูลและสำหรับผู้ใช้อ้างอิง

License (สัญญาอนุญาต) การอนุญาต ใบอนุญาต หรือสิทธิในการใช้งานที่กำหนดไว้ตามขอบเขต หรือเงื่อนไขที่ตกลงกัน

Metadata (เมทาดาทา) ข้อมูลที่ใช้กำกับและอธิบายข้อมูลหลัก หรือกลุ่มของข้อมูลอื่น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด

Non-proprietary Format (รูปแบบที่ไม่มีผู้ใดถือครองกรรมสิทธิ์) รูปแบบที่สนับสนุนและสามารถเข้าถึงด้วยซอฟต์แวร์ที่หลากหลาย

Open Data (ข้อมูลเปิด) ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ได้โดยอิสระ สามารถนำกลับมาใช้ใหม่และแจกจ่ายได้โดยใครก็ตาม แต่ต้องระบุแหล่งที่มาหรือเจ้าของงาน และต้องใช้สัญญาอนุญาตหรือเงื่อนไขเดียวกันกับที่มา หรือตามเจ้าของงานกำหนด

Open Government Data (OGD)(ข้อมูลเปิดภาครัฐ) ข้อมูลที่ถูกสร้างหรือได้รับมอบหมายโดยหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ควบคุมองค์ประกอบต่างๆ ของข้อมูล ซึ่งเป็นไปตามนิยามการเปิดเผยข้อมูลที่กำหนดไว้ใน Open Definition

Unstructured Data (ข้อมูลที่ไม่มีโครงสร้าง) ข้อมูลที่ไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบข้อมูลไว้ล่วงหน้า หรือไม่ได้จัดให้อยู่ในลักษณะที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ข้อมูลที่ไม่มีโครงสร้าง โดยทั่วไปจะเป็นข้อมูลที่เกิดจากการพิมพ์ เช่น ไฟล์เอกสาร WORD PDF HTML หรือไฟล์รูปภาพ วิดีโอเสียง เป็นต้น

๒.๒ การเตรียมชุดข้อมูล (Dataset) การเปิดเผยชุดข้อมูล การทำรายงานชุดข้อมูล (Catalog) และการจัดทำเมทาดาทา (Metadata)

การเปิดเผยข้อมูลดิบ (Raw Data) ในแบบไฟล์ตารางคำนวณ (Spreadsheet) ตารางหรือ Table ไม่ควรเป็นตารางที่เกิดจากการทำสถิติหรือรายงานสถิติ Field ควรอยู่ในลักษณะแนวนอน ซึ่งการคำนึงถึงโครงสร้างชุดข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็นของฐานข้อมูลรูปแบบของไฟล์ (File Format)

สำหรับการเปิดเผยข้อมูล โดยพิจารณาจากการเป็นมาตรฐานเปิด (Open Standard) และโปรแกรมคอมพิวเตอร์นำไปใช้งานได้ง่าย (Machine-readable/Reusability)

๒.๓ การเผยแพร่ข้อมูลผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Data.go.th)

บทนำ

มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้ใช้บริการทั้งภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน รวมถึงหน่วยงานของรัฐสามารถค้นหาและเข้าถึงข้อมูลที่มีคุณภาพของภาครัฐได้ง่าย โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาล เกิดความร่วมมือของภาครัฐ และสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และนำไปสู่การปรับปรุงหรือพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ การสร้างนวัตกรรม การปรับปรุงประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพในการให้บริการของภาครัฐ และการเพิ่มมูลค่าให้กับหน่วยงานราชการเอง โดย “ข้อมูลเปิด” นั้นนอกจากจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการแล้ว ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานราชการได้ เพื่อให้ผู้ใช้งาน

- ทำความเข้าใจการทำงานต่างๆ ของระบบได้
- สามารถตรวจสอบปัญหาที่เกิดจากการใช้งาน
- สามารถแก้ปัญหานั้นในขั้นต้นได้

สิทธิการใช้งานระบบ แบ่งออก เป็น ๒ ระดับ

๑. สิทธิ์ระดับ User สามารถเข้า หน้าหลัก ชุดข้อมูล ข่าวสารและประกาศ แนะนำ แต่เข้าเมนูจัดการระบบไม่ได้

๒. สิทธิ์ระดับ Admin เข้าสู่ระบบ Mailgothai โดยส่ง E-mail ถึงผู้ดูแลระบบของสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สรอ.) เพื่อแจ้ง ชื่อผู้ติดต่อ ชื่อหน่วยงาน E-mail สำหรับขอสิทธิ์ระดับ Admin โดย E-mail ที่ใช้งานการสมัคร Data.go.th เบอร์ติดต่อหน่วยงานและเบอร์โทรศัพท์ และเมื่อสรอ. ได้รับ E-mail แล้ว สรอ. จะทำการเพิ่มสิทธิ์ให้ท่าน และผู้ขอสิทธิ์จะได้รับ E-mail ยืนยัน จาก สรอ. จึงจะสามารถทำงานได้

๒.๔ สัญญาอนุญาตสำหรับข้อมูลเปิด (Thailand Open Government License)

๒.๔.๑ ข้อกำหนดและเงื่อนไขของใบอนุญาต

ผู้อนุญาตให้ผู้ให้บริการข้อมูลนำข้อมูลของผู้อนุญาตขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ภายใต้ Domain Name ของ สรอ. ชื่อ “data.go.th” และอนุญาตให้ผู้ใช้อำนาจข้อมูลเข้าใช้สิทธิ (Non Exclusive License) ของข้อมูลดังกล่าวได้ ภายใต้การยอมรับตามข้อกำหนดและเงื่อนไขของใบอนุญาต โดยไม่จำกัดพื้นที่และไม่จำกัดเวลาในการใช้ข้อมูล ไม่ต้องขออนุญาตใช้สิทธิ และไม่ต้องเสียค่าตอบแทนการใช้สิทธิ โดยข้อกำหนดและเงื่อนไขดังต่อไปนี้ จะไม่เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่อเสรีภาพในการใช้ข้อมูลของผู้ใช้ข้อมูลทั้งสิ้น

๒.๔.๒ สิทธิและเสรีภาพของผู้ใช้ข้อมูล

๑. คัดลอก เผยแพร่ แจกจ่าย และส่งข้อมูล เพื่อวัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย

๒. ปรับใช้ข้อมูล โดยวิธีการหรือรูปแบบใดๆ ซึ่งไม่เป็นการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระของข้อมูล เพื่อวัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย

๓. ใช้ประโยชน์ของข้อมูล ซึ่งรวมถึงการรวมข้อมูลเข้ากับข้อมูลอื่นๆ หรือการนำข้อมูลมาเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์หรือแอปพลิเคชันของผู้ใช้ข้อมูล ในเชิงสาธารณะประโยชน์ หรือในเชิงพาณิชย์ เพื่อวัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย

๒.๔.๓ ข้อยกเว้น : การอนุญาตให้ใช้ข้อมูลตามใบอนุญาตนี้ ไม่ครอบคลุมถึง

๑. ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในเนื้อหาข้อมูล

๒. ข้อมูลที่ไม่ได้เผยแพร่โดยผู้ให้บริการข้อมูล หรือด้วยความยินยอมของผู้ให้บริการข้อมูล หรือข้อมูลที่ไม่เผยแพร่ให้เข้าถึง ภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หรือภายใต้กฎหมายอื่นใด

๓. โลโก้หรือตราสัญลักษณ์ของหน่วยงานของรัฐ หรือของผู้ให้บริการข้อมูล และตราแผ่นดิน ยกเว้น กรณีที่โลโก้และตราดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารหรือชุดข้อมูล

๔. เครื่องหมายสัญลักษณ์ทางทหาร

๕. สิทธิของบุคคลอื่น องค์กร หรือหน่วยงานอื่น ซึ่งผู้ให้บริการข้อมูลไม่มีอำนาจที่จะอนุญาต

๖. สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอื่นๆ ได้แก่ สิทธิบัตร เครื่องหมายทางการค้า ความลับทางการค้า ฯลฯ

๗. เอกสารแสดงตัวตน ได้แก่ หนังสือเดินทาง บัตรประชาชน ฯลฯ

๒.๔.๔ ไม่รับรอง การอนุญาตให้ใช้ข้อมูลภายใต้ใบอนุญาตนี้ ไม่ถือเป็นการให้ใช้สิทธิในข้อมูลลักษณะที่แสดงถึงสถานะอย่างเป็นทางการใด ๆ ระหว่างผู้ให้บริการข้อมูลและผู้รับข้อมูล และไม่ถือว่าผู้ให้บริการข้อมูลรับรองผู้ใช้ข้อมูลหรือการใช้ข้อมูลของผู้ใช้ข้อมูลแต่อย่างใด

๒.๔.๕ ไม่รับประกัน ข้อมูลที่ผู้ให้บริการข้อมูลอนุญาตให้ผู้รับข้อมูลใช้เป็นข้อมูลดิบตามที่เป็น

๒.๔.๖ อยู่ภายใต้กฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทย และอยู่ภายใต้อำนาจในการตัดสินใจของศาลไทย

๒.๔.๗ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

๒. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

๓. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

การอนุญาตให้ใช้ข้อมูลภาครัฐแบบเปิดของ สรอ. ภายใต้ใบอนุญาตให้ใช้ข้อมูลภาครัฐแบบเปิดของ สรอ. (EGA Open Government License) นี้ อยู่ภายใต้กฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทย และอยู่ภายใต้อำนาจในการตัดสินใจของศาลไทย

๓. ประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม

๓.๑ ได้รับความรู้เกี่ยวกับกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ

๓.๒ สามารถนำความรู้ หลักการและวิธีการคิดที่ได้รับไปปฏิบัติ พัฒนาตนเองและปรับใช้ในการทำงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

(นางสาวณัฐวดี แซ่ลิ้ม)

นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ